

# ÉRTESÍTŐ

a Budapesti Városvédő Egyesület lapja  
2015. szeptember-október-november

XXXIII. évfolyam, 3. szám



Egyesületünk az elmúlt időszakban többször megszólalt Városliget átalakításának ügyében. Az alábbiakban rövid válogatást olvashatnak nyilvánosságra hozott anyagainkból.

## A LIGET MARADJON LIGET!

A Budapesti Városvédő Egyesület állásfoglalása

Budapest, 2015. 03. 12.

A Városliget Budapest Világörökség úgynevezett puffer területe, Európa első tervezett közparkja, melyet többször megcsonkítottak északnyugati oldalán, a Rákosi kor politikai döntése nyomán, egy részét lebetonozták, hogy felvonulási térré züllesszék a zöldfelületet. Eddig – Budapest rendeletével védett közpark, történeti kert volt, jelentős helyi és turista-forgalmat vonzó attrakciókkal: a Fővárosi Növény- és Állatkerttel, a Széchenyi Fürdővel, patinás múzeumokkal.

A tervek most arról szólnak, hogy egy kormányzati döntés nyomán további nagy kapacitású és alapterületű épületeket emelnének itt (több múzeumépületet, valamint az ezek látogatótömegét kiszolgáló mélygarázst).

**A Budapesti Városvédő Egyesület nem ért egyet ezzel a főváros sajátos arculatát és szerves fejlődését semmibe vevő divat-beruházással. Fővárosunk kulturális értéke éppen abban rejlik, hogy nem egyetlen helyszínre összezsúfolva, hanem több helyütt, széthúzva találhatók látványosságai, közöttük a múzeumok is. Hiba megszüntetni ezek szerepét, kulturális és turisztikai vonzerejét a Várban, az új Nemzeti Színház mellett, vagy akár az Országház szomszédságában is, miközben jelentős – múzeumként is hasznosítható - műemlék-épületek pusztulnak üresen Budapest-szerte. A Városliget a legkevesebb zöldterülettel bíró VI. és VII. kerület, de egyben az egész város talán legfontosabb pihenő parkja, sétatere, a polgárok érdekeivel ellentétes az átalakítása tömegeket vonzó turisztikai központtá.**

Egyesületünk 2013 óta több felületen és módon fejtette ki részletesen, hogy amikor számos használaton kívüli, múzeumnak alkalmas, városképileg jelentős, ám felújításra váró épület van Budapesten, semmi sem indokolja éppen a Ligetbe zsúfolni öt újabbat.

A Városliget Építési Szabályzat államigazgatási egyeztetése során Egyesületünk megfogalmazta, **hogy nincs társadalmi közmegegyezés a „Liget Budapest” koncepció ügyében, s hogy semmi sem indokolja a terület államosítását, azt, hogy a beruházást sarkalatos törvénnyel kiemeljék a meglévő jogszabályok rendszeréből.** Alapvető szakmai tévedés ezt a beavatkozást építészeti attrakcióként kezelni, ha közben – például - az M3 forgalmának elvezetése sem része a tervnek! Ha a Városliget Zrt. átvette ugyan a Ligetet használatba, de növényállományának a felméréséről nem értesült a nyilvánosság.

Ám bontsák le a Petőfi csarnokot, de legyen park a helyén! A Szépművészeti Múzeum most megkezdett felújításával, is gazdagodik a város. Szerepel a programban – helyesen - a Közlekedési Múzeum épületének eredeti állapotába való visszaállítása (igaz, hiányzik a megfogalmazott szándék, hogy a Zsolnay épületkerámiákkal ékes 1885-ös „Palme-házat” is fel kell végre újítani s funkcióval ellátni.) Ezek volnának a helyhez illő tennivalók, együtt a zöldfelületek régóta esedékes rekonstrukciójával, a lebetonozott felületek visszazöldítésével, hogy a cél, amit minden városlakó támogathat, megvalósuljon.

### **A LIGET MARADJON LIGET!**

Tagtársunk, *Garay Klára* többször több felületen megszólalt a Városliget védelmében. Alábbiakban a legutóbbi VÉSZ módosításokkal kapcsolatban Budapest Főváros Városfejlesztési Osztályának címzett levelét adjuk közre.

Tisztelt Főpolgármester Helyettes Úr!

Megdöbbenéssel olvastam a hirdetésükben a VÉSZ módosításról megjelenteket. Ez a tájékoztató kiválóan alkalmas a lakosság félrevezetésére, megtévesztésére és a legkevésbé sem szolgálja a lakosság informálását. A többi tiltakozó levelemmel együtt a mostani alkalommal is azt kérem, hogy ne használják fel öniségül arra, hogy Önök a lakossággal konzultáltak.

Ahogy a VÉSZ – ről már tisztáztuk, hogy alaptörvény ellenes, sérti a lakosság egészséges élethez való jogát, sérti az aarhus-i egyezményt, az önkormányzatiság elvét.

A törvényalkotásnak ezen módja a jogállam megcsúfolása.

A VÉSZ tervezett módosítása a korábbi törvénytörések négyzetre emelése, és már a jó ízlés határán is túlmegy.

Kérdezem én:

- Ha a Múzeum Negyed épületei nyilvánvalóan nem férnek el a Városliget területén, miért akarják elhíttetni velünk, hogy ha a törvényesség látszatát keltik akkor beépíthetik nyugodtan. Miért nem vállalják a törvénytelenység felelősségét?
- Ha a Biodóm túlméretezett épülete csak 20% zöldfelületet hagy meg a letarolt Vidámpark helyén, akkor miért nem az építkezés volumenének csökkentése az erre adott reakció? Ha nem lenne tragikus, nevetségesnek mondhatnánk, hogy a hiányzó 20% zöldfelületet egy fedett épület alatt akarják biztosítottak hazudni.
- Ha a békebeli Közlekedési Múzeum épülete sem fér el a számára kijelölt helyen, mi indokolja, hogy a VÉSZ-t módosítsuk a régi alaprajzhoz és ne az elhibázott tervünket vegyük korrekció alá.
- Remélem, hogy boldogsággal tölti el Önöket az a felfedezés, hogy a VÉSZ-ben találtak egy keskeny nem beépíthető sávot a Közlekedési Múzeum és az Új Nemzeti Galéria helye között, melyet most „jogszerűen” beépíthetővé tesznek.....és még mindig nő a zöldfelület.
- Az Új Nemzeti Galéria és Néprajzi Múzeum építési helyének „pontosítása” vajon hány száz négyzetméterrel növeli a beépítésre szánt területet?
- Gusztustalan dolognak tartom első körben megígérni a műemlékeseknek, hogy folyamatosan konzultálnak velük, második körben a műemlékvédelmi törvényt módosítani és kivenni a

törvény hatálya alól a kiemelt beruházások helyén található műemlékeket, harmadik lépésként erre hivatkozással eldózerolni a barlang vasutat.

- Nem tartják-e a lakosság elleni merényletnek, hogy egy ilyen „apró módosítással” a Fővárosi Nagycirkusz területét is az Állatkerthez kapcsolják?

Ezzel együtt megágyaznak a Fővárosi Nagycirkusz Ajtósi Dürer sor-i elhelyezésének. (Tudják, hogy műemléki környezetben, a Sacre Coeure Lánynevelő Intézet szomszédságában lesz a Cirkusz, és az állatok istállója? )

Minden fővárosi képviselő és polgármester szembe tud-e nézni a saját választóival, annak biztos tudatában, hogy a törvénytelenül alacsony parkoló szám kielégítésére a környező lakott területek 1 km-es körzetét vehetik igénybe.

- A kutyakomédia slusszpoénja, hogy a fentieket a beépítettség növelése és a zöldfelület csökkentése nélkül hazudják/ígérik megvalósíthatónak

Ha esetleg a fővárosi képviselők nem kapták volna meg a VÉSZ módosításnak tényleges indokául szolgáló két dokumentumot, most ide mellékelem, hátha megtudják mihez adják a nevüket, és elgondolkodnak felelősségük súlyáról.

Végezetül engedjék meg, hogy felhívjam a figyelmüket, hogy egy városnak azért van önkormányzata, hogy a város és lakói érdekeit képviselje, nem azért, hogy ezzel ellentétes érdekeket szolgáljon.

Józanágot, törvénytiszteletet, természettiszteletet és emberséget kívánok.

Budapest, 2015. augusztus 12.

Tisztelettel: Garay Klára

## EGYESÜLETI HÍREK

### Rövid beszámoló az elmúlt időszakról a teljesség igénye nélkül...

#### *Budapest templomai – IV. kerület*

Augusztus 20. alkalmából megjelent *Budapest templomai – IV. kerület* c. kötetünk, melyet az Újpesti Önkormányzat támogatásával, az Újpest Alapítvánnyal együttműködésben adtunk ki. Egyesületünk ezúton is köszönetet mond a kiadvány megjelenésében közreműködő önkénteseinknek: Fabó Beáta, Iványi János, Kovács Mária, Kovács L. Mária, Mayerné Lendvária Mária, Rosch Gábor.

#### *Epreskerti esték*

Május 21-én bőséges égi áldástól kísérve hallgattuk meg a Vox Caelestis énekharangversenyét. A Szobellédi Valéria által vezetett együttes igen színvonalas műsor keretében a következő műveket szólaltatta meg: C. Monteverdi: Cantate Domino, Orbán Gy.: Ave Maria, Kocsár M.: Hegyet hágék, B. de Marzi: Signore delle cime, J. Busto: O magnum mysterium, Bárdos L.: Dana-dana, Daróci Bárdos T.: Muzsikus dal, Zölderdő, A pünkösdi rózsa, Kodály Z.: Esti dal, Daróci Bárdos T.: Járd lábam II.-III., Spirituálé: Now let us sing, A program Surányi András szervezésében, a Terézvárosi Önkormányzat támogatásával valósult meg.



### *Podmaniczky koszorúzás*

Szokásunkhoz híven az idén is megtartottuk koszorúzással egybekötött megemlékezésünket a báró Podmaniczky Frigyes szülőházán elhelyezett emléktáblánál. Az eseményen Ráday Mihály, Szentgyörgyvölgyi Gábor, önkormányzati képviselő és dr. Buzinkay Géza történész professzor mondott beszédet.



### *A Város-és Faluvédők Szövetségének XXXIV. Országos Találkozója, Podmaniczky díjátadó*

Egyesületünket 2015-ben is képviseltette magát a Hungaria Nostra éves találkozásán, mely a Podmaniczky díjak átadásának ünnepe is egyben. Az idén két tagtársunk és szorgos önkéntesünk, dr. Horváth Péterné és Tőry Klára is a díjazottak között volt. Ezúton is szeretettel gratulálunk nekik!

### *150 ház projekt*

A Budapesti Városvédő Egyesület 2015-ben is folytatja azt a munkát, melynek keretében a Fővárosi Önkormányzat megbízásából részletes dokumentációt készít a főváros védett épületeiről és épület-együtteseiről. A munkát kb. 25 önkéntesünk segíti, a megvalósításban partnerünk a Fővárosi Levéltár.

### *Nyertes pályázatok*

A Budapest Bank 400 000 Ft-tal támogatja *A budapesti Városliget múlt, jelen és jövő időben* c. projektünket, melynek keretében egyesületi szinten igyekszünk tenni a Liget beépítése, átalakítása ellen. A program keretében kiállítást és szakmai tanácskozást szervezünk (a meghívót ld. lejjebb).

A Nemzeti Kulturális Alap 500 000 Ft támogatást nyújt a *Budapest – Siklóssy László városa* c. (szerk.: Hídvégi Violetta) és 400 000 Ft támogatást a *Budapest templomai – XIX. kerület* c. (szerk.: Fabó Beáta) kötet megjelentetésére. Mindkét kötet megjelenése az ősz/tél folyamán várható.

### *Taglista*

Bede-Fazekas Janka közreműködésének köszönhetően elkészült az Egyesület aktuális taglistája, melyet az elmúlt évek tagdíjbefizetései alapján állítottunk össze. A BVE jelenlegi taglétszáma: 428 fő. Kérjük azokat a tagokat, akik 2015. évi tagdíjukat még nem rendezték, mielőbb tegyék ezt meg. Egyesületünk számlaszáma: 11705008-20092737, vagy kérésre csekket küldünk. A tagdíj éves mértéke 3000 Ft.

A taglista és az elektronikus Értesítővel kapcsolatban az elmúlt időszakban érkezett visszajelzések alapján ugyancsak aktualizáltuk a papír alapú Értesítő címzettjeinek listáját. Továbbra is kérjük, hogy aki megelégszik az Értesítő elektronikus (e-mailben küldött) változatával, jelezze ezt a [farkasgabi@varosvedo.hu](mailto:farkasgabi@varosvedo.hu) címen. Szervezetünknek nagy megterhelést jelent az éves nyomda- és postaköltség, szeretnénk ezt a lehetőségek szerint minimalizálni.

Ugyancsak várjuk jelentkezésüket az egyesületi levelezőlistára (a fenti e-mail címre küldött levélben lehet jelentkezni). A taglistának jelenleg 104 tagja van, örömmel bővítenénk tovább ezt a kört.

## Őszi programjaink

### *Epreskerti esték*

Szeptember 18-án csütörtökön rendezzük meg az *Epreskerti esték* őszi eseményét - a részletes programról honlapunkon tájékozódhatnak szeptember elején. Szeretettel várjuk minden tagunkat, családjukat és barátait!

### *A Liget maradjon Liget!*

Kiállítás, szakmai tanácskozás és fórum a Városligetről – **szeptember 21. hétfő, 14-19 óráig**, a helyszín: **Városligeti fasor 46-48**. A tanácskozáson, melyre szakembereket éppúgy várunk, mint a Liget iránt felelősséget érző lakosokat, a Liget be- és átépítésének különböző szempontjait járjuk körül. Az esemény *A Liget maradjon Liget!* c. kiállításunk megnyitójával kezdődik, ezt követik a rövid előadások és a valamennyi résztvevő számára bekapcsolódási lehetőséget nyújtó hozzászólások. A kiállításról és a tanácskozásról, melyek a Budapest Bank támogatásával valósulnak meg, kiadványt készítünk. A kiállítást a későbbiekben szeretnénk vándoroltatni, ezzel kapcsolatban köszönettel várjuk tagjaink javaslatait. A tanácskozás részletes programját szeptember elején tesszük közzé honlapunkon.

### *Kulturális Örökség Napja*

Hagyományaihoz híven Egyesületünk tagjai az idén is részt vállalnak a *Kulturális Örökség Napja* c. rendezvénysorozat szervezésében és lebonyolításában. Alább három esemény beharangozóját olvashatják.

#### *Felújított csónakház a pesterzsébeti Duna-parton*

A Kis-Duna pesterzsébeti szakaszán 1936-tól több lépcsőben kiépítésre került Somody Ödön csónakháza és sporttelepe, amely Magyarország egyik legnagyobb területű és befogadó képességű csónakházává vált. A három csarnokból álló telep 800 csónakférőhellyel, modern felszereltséggel, tenispályákkal, tekepályákkal, jégpályával, asztalos műhellyel és a Dunára épített teraszos étteremmel volt ellátva.

Az utóbbi évtizedben az építmények használhatatlanná váltak és a Pesterzsébet Önkormányzata az elhagyott épületekre egymásra épülő felújításokat határozott el, mely projekt Budapest kihasználatlan közösségi tereinek megújítását teszi lehetővé és hozzájárul Pesterzsébet és a szomszédos kerületek lakosainak életmódváltásához.

A fejlesztés a Tér\_Köz pályázatának keretében valósul meg.



Elsőként a III. Csónakház felújítása kezdődött meg 2014 novemberében. Az előzetes tervek a vörösfenyő vázszerkezet javítását és a károsodott szerkezetek részleges cseréjét írták elő. A kivitelezéskor az épület teljes hátsó traktusa bontásra került, mivel állapotát veszélyesnek ítélték, így a vízpart felé eső fejpület maradt csak meg. A fél évig tartó építkezés során az épület vázszerkezete vörösfenyőből, eredeti formájában épült újjá. Bár a III. Csónakház felújítási munkái folyamatosak, de tekintettel arra, hogy Pesterzsébeten ez a fejlesztés az utóbbi évek egyik legnagyobb változása, az eddigi eredményeket a Budapesti Városvédő Egyesület Pesterzsébeti Városvédő Csoportja a Pesterzsébet Önkormányzata részvételével a Kulturális Örökség Napján, 2015. szeptember 20-án (vasárnap) 10 órai kezdettel bemutatja a résztvevőknek.

Franciaországban 1984-ben indult az a kezdeményezés, hogy a széles érdeklődésre számot tartó épületek látogathatók legyenek. Ebben az évben Jelenleg

48 országban egyidejűleg tartják meg a „Nyitott Kapuk Napjai” elnevezésű rendezvényt, azaz a Kulturális Örökség Napjait, amelynek időpontja ebben az évben szeptember 19-20.

Az elmúlt években a Pesterzsébeti Városvédők csatlakoztak a Kulturális Örökség Napjai elnevezésű országos rendezvényhez. Az Épületlátogató séták alkalmával Pesterzsébet 11 legszebb épületét látogatták meg a gyerekek és a felnőttek.

A rendezvényre Pesterzsébet Önkormányzata és a Pesterzsébeti Városvédő Csoport minden érdeklődőt szeretettel vár.



**Budapesti Városvédő Egyesület**  
Pesterzsébeti Városvédő Csoport

**SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS ISMERŐSEIT**  
**a Duna-parti felújított csónakház bemutatására**  
(1203 Budapest, Vízisport utca 10-18.)

**Időpont: 2015. szeptember 20. (vasárnap) 10 óra**

**Gyülekezés: Városháza mögötti parkolóban**  
(Az idősek és a kisgyermekes családok részére hintók vagy fogatok állnak rendelkezésre, a kerékpárral érkezők színes szalaggal jelezzék a csoportos részvételt.)

Az összejövetel csatlakozik Kulturális Örökség Napjai elnevezésű, „Nyitott kapuk” országos rendezvényhez

**Program:**  
**Ünnepélyes megnyitó (10 óra 45 perc)**  
**Köszöntőt mond: Szabados Ákos polgármester**  
**Tájékoztatók**  
A résztvevők kiszolgálásáról, illetve megvendégeléséről büfé fog gondoskodni

**Minden érdeklődőt szeretettel várunk!**

A részvétel díjtalan

**Óváry Gábor csoportvezető**

Óváry Gábor csoportvezető

*Séta a Rózsák terén 2015. szeptember 19-20-án, a Kulturális Örökség Napjai alkalmából*

A Budapesti Városvédő Egyesület Város- és ipartörténeti csoportja idén is csatlakozik a Kulturális Örökség Napjaihoz. **Szeptember 19-én, szombaton a Rózsák terét**, ezen belül az ott álló *Istenszülő Oltalma* görögkatolikus templomot és az *Árpád-házi Szent Erzsébet* római katolikus plébánia-templomot **mutatom be**.

Istenszülő Oltalma görögkatolikus templom: Az állandó helyiséggel nem rendelkező **bizánci szertartású katolikusok** tudták, hogy a téren a római katolikusok részére új, nagy templomot terveznek építeni, ezért a már meglévő, **Czigler Győző tervei szerint 1875-80-között épült kis katolikus templomot szerették volna megkapni.** (Czigler /1850-1905/ tervezte a Gozsdu udvart, a Hold utcai



vásárcsarnokot stb.) **1905-ben** ez sikerült, Vaszary Kolos Ferenc esztergomi hercegprímás jóváhagyásával **megalakult a budapesti görögkatolikus parókia. A kisméretű neoromán templom kb. 400 főt tudott befogadni.** A templombelsőt Petrasovszky Emmánul és mezőkövesdi Takács István festőművészek seccói díszítik. A három üvegablaka 1881-ben készült, Kratzmann Ede munkája, melyeken középen Szent Erzsébetet, két oldalán Mátyás apostolt és Szent Józsefet ábrázolja. **A főoltárt Roskovics Ignác híres templomfestő,** a Magyarok Nagyasszonya képe ékesíti. A szentély képeit Kontuly Béla, a királyi ajtóét Lohr Ferenc festette. A világháború óta 1975-ben, majd 2001-ben újították fel. A korábban az Esztergom-Budapesti érsekhez tartozott **Hajdúdorogi egyházmegyét 2015. március 20-án Ferenc pápa metropólia, azaz főegyházmegye rangjára emelte.** (A Hajdúdorogi egyházmegyét a magyar ajkú és identitású görögkatolikusok számára még 1912-ben I. Ferenc József alapította, és Szent X. Pius pápa kanonizálta. Ma hazánkban közel 270 ezren tartoznak hozzá.)

**Szent Erzsébet templom:** A tér közepén álló, **Steindl Imre** által tervezett **neogótikus templom tornyai** még a sűrűn beépített város számos pontjáról is messziről feltűnnek. (**Steindl Imre** /1839-1902/ **építészünk** nevéhez fűződik az Országház, a Váci utcai Városháza, az Állatorvosi Egyetem, a bártfai, kassai templom felújítása stb. Pályázott még Petz Samu és Aigner Sándor is.) Az alapkövetel 1893. július 23-án volt. A háromhajós kéttornyú, gótizáló, kívül sárga sajtolt téglás csarnoktemplomnak két 7 m átmérőjű és 76 m-es tornya van. A 2560 főt befogadni képes templom hossza 62 m, szélessége 21,6 méter. Szentélyét két oldalról sekrestyék kötik össze. A templom előtt **Damkó József Szent Erzsébet szobra áll.** (**Szent Erzsébet** /1207 Sárospatak -1231 Marburg, Thuringia/ II. András királyunk és Merániai Gertrud leánya. 1235-ben avatták szentté.) A templom homlokzata igen dekoratív, nagy rózsakörablakkal. Az oromzaton Kiss György Szent Erzsébet szobra áll, a terrakotta szobrok és díszítések is Zsolnai Vilmos gyárában készültek. Az un. Steindl-massza pyrogranit néven ismeretes. Az egész rózsakörablak is ebből készült, ami Marchanke Vilmos munkája, a négy evangélistát szimbolizálja. A belső három hajós, két sorban hatalmas 94 cm-es átmérőjű oszlopokkal, szép faragásukkal nyugati dómokat mintáz. Hat boltmezővel indul a főhajó, aztán négyzet felette huszártorony, utána újabb boltmező, végül nyolcszög felével zárt apszis. **A belső berendezés tervezése is Steindl Imrétől van.** 27 színes ólmozott ablak hozza be a fényt a hajóba. Ezeket részben Róth Miksa készítette, a restaurátorok Perlaki József és neje voltak, az új rekonstruált ablakokat Fűri Judit és Gonzales Gábor tervezte és készítette. A kereszthajóban oltárok, valamint Damkó József Szent József és Krisztus szobrai állnak. A díszműkovács munkákat Jungfer Gyula (keresztelő medence bronz koronája és az örökmécses) és Páder Nándor (áldoztató rács) készítette. Az asztalos Lingel Károly, kinek műhelye a Rózsa u. 4-ben volt, (szentélyben főpolgármesteri stallum, padosorok stb.). Igen szép munka a szószék, ami Hauszmann Sándor műhelyében készült, a hangvető Hölzel Mór bártfai fafaragó mester remeke. A főoltár márványból és bronzból készült, Lantay Lajos szobrász, és Hauszmann Sándor építő munkáját dicséri. A mögötte lévő hat ablakot Róth Miksa, Walter Gida és Palka József készítette. Ezek Árpád-házi szenteket, és boldogokat ábrázolnak. A keresztút és a szenteltvíztartók Frank Kálmántól valók.



Gábrriel arkangyalt Aggházy Gyula festette, a páduai Szent Antal oltárkép Zubriczky Lóránt Párizsban dolgozó művész alkotása. A kápolnában Mayer Ede készítette a requim-oltár, Köllő Miklós az esketési oltár szobrait. Belső festés Götz Adolf és munkatársaitól való. Az orgona pedig Országh Sándor és fia műhelyében készült. A templomot 1901.május 16-án Ferenc József császár és király jelenlétében szentelte fel Kohl Medárd. Ma három harangja van. (Az eredeti harangok még Walser Ferenc műhelyében készültek.)

A **II. világháborúban sok kárt szenvedett**, templom felújítása lassan haladt. (1986-ban a Budapesti Városszépítő Egyesület elnöke, Ráday Mihály TV-s műsorában sürgette a leromlott templom mielőbbi helyreállítását.) **1995-ban a védett műemlékek listájára került.**

**A körülötte lévő tér kisvárosias hangulatú.** Az 1870-es években még Baromvásár néven ismert tér egészen elhúzódott a Józsefváros irányába, mivel ekkoriban az állatvásároknak a külvárosokban biztosítottak tágas helyeket. Később a teret, főleg szociális és egyházi célokra parcellázták ki.

A Hild József által 1856-ban elkészült későklasszicista szegényápolda régi épületét, később Czigler Győző 1877-79-ben két rövidebb oldalszárnnyal már neoreneszánsz ízlésben bővítette. Ma a Korányi Kórházhoz tartozik. Az egykori Országos Kisdedóvó és Óvónőképző épületét Pucher József 1875-76-ban franciás neoreneszánsz Louvre-tetős jelleggel, főhomlokzatán két keskeny sarok és középső rizalittal építette. Ma szerb iskola és gimnázium, Nikola Tesla feltaláló (1856-1943) nevét viseli. Az óvoda falán Brunszvik Teréz (1775-1861), az első hazai kisdedóvó alapítójának emléktáblája is kint van. Az 1877-78-ban épült eklektikus Protestáns árvaház, (ma Evangélikus diákotthon, ahol 130 tanuló is elfér), Kolbenheyer Ferenc tervezte, kivitel Preisz György. Ács és famunkákat Gregersen Gudbrand, üvegezést Róth Zsigmond, vaszerkezetét a Schlick öntöde készítette. A többi ház is szép sarokmegoldásokkal, részben neoreneszánsz stílusban épült. 1996-tól városképi védeltséget kaptak.

**Az örökség napi séta indul szeptember 19-én, szombaton. Találkozás 10 órakor a Rózsák terén, a templomkertben.** Időtartama kb. 2 órás. Minden érdeklődőt szeretettel várok.

*(A fotók Horváth Zoltán munkái)*

dr. Horváth Péterné

*A Promontor-Tétény munkacsoport KÖN programja*

**2015. szeptember 19-én (szombaton)** a „*Kulturális Örökség Napja 2015*” keretében, a budafoki Péter Pál Utca és Környéke Polgári Kör – melyhez munkacsoportunk is csatlakozott – ismét várja vendégeit! Két helytörténeti séta indul 10.00 és 14.00 órakor a Savoyai Jenő téri Hósi emlékműtől, vezeti Garbóci László és Bartos Mihály. A nap folyamán az érdeklődők bepillanthatnak több Péter Pál utcai magáningatlanba, ahol a vendégváró házigazdák vezetésével megismerkedhetnek a házak és a hozzájuk tartozó pincék történetével, egykori lakóinak életével. Ezen a napon a Seybold-Garab pincében a megfáradt vándorok jóféle ételhez és italhoz is juthatnak, miközben megcsodálhatják az 1895-ben készült, Zsolnay pyrogránittal díszített, jénai üvegtéglával bélelt óriási cementhordót is. Az sem lesz véletlen, ha a látogatók közben itt-ott fiatal képző- és iparművészekkel találkoznak, esetleg képzőművészeti kiállítást tekinthetnek meg. Ebben az évben, első alkalommal nyitja meg kapuit az egykori Rutterschmidt-villa is, melyről a tulajdonos fia Thurzó Gábor, a *Belváros és vidéke* című munkájában oly' nagy szeretettel emlékezik meg. A program ingyenes, szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Bartos Mihály, csoportvezető



## EGYESÜLETI NAP

**Október 17-én szombaton 15 órától** egyesületi napot tartunk, ennek keretében szakmai és kerületi csoportjaink lehetőséget kapnak a bemutatkozásra, az egymással való találkozásra, megvendégeljük önkénteseinket, újabb potenciális tagokat és támogatókat szólítunk meg, és élménybeszámolót adunk a harmadik éve zajló 150 ház programról. Az egyesületi nappal kapcsolatos felajánlásokat (szervezés, rövid bemutatkozó előadás, ötletek, házi készítésű sütemények, stb.) és a jelentkezéseket a [farkasgabi@varosvedo.hu](mailto:farkasgabi@varosvedo.hu) címen várjuk. A pontos helyszínnel kapcsolatban szeptember második felében tudunk végleges információt adni honlapunkon, levelezőlistánkon, a fenti email címen vagy a 20-372-4424-es telefonszámon. Szeretettel várjuk tagjainkat és minden érdeklődőt!



### **"Nagy találkozás Lechner Ödön, Lajta Béla és a Zsolnay-gyár " című kiállítás nyílt Kecskeméten az egykori zsinagóga épületében a jelenlegi Technika és Tudomány Házában.**

A magyar építészet kiemelkedő egyénisége, Lechner Ödön 1845. augusztus 27-én született. Erre a kiemelt évfordulóra emlékezve a kiállítás megnyitóját 2015. augusztus 27-én tartották. A tárlaton más évfordulók nyomán számos építészre mód nyílt emlékezni. A kiváló alkotók sorában Lajta Béla (1873-1920) életműve érdemel nagyobb figyelmet. Lechner Ödön és Lajta Béla építészeti munkásságukban nagy fantáziával használta a Zsolnay-épületkerámiát.

A kiállítás "mag-anyagát" a budapesti Lipták Villában bemutatott két Zsolnay tárlat anyagai adják, az egyik "A nagy találkozás Lechner Ödön és a Zsolnay-gyár", a másik "A Zsolnayak pécsi és zuglói gyára" címet viselte. Mind két kiállítás a Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely szervezésében valósult meg. Az eredeti Zsolnay-kerámiák mellett több neves fényképész, Ráday Mihály, Sebestyén László és Bodrogi Dávid felvételeit is bemutatja a kecskeméti kiállítás.

Az érdeklődők a tárlaton az eredeti Zsolnay-épületkerámiákból gazdag válogatást tekinthetnek meg.

Budapesti Városvédő Egyesület Vároستörténeti Csoportja 2015. szeptember 22-én a kiállítás és Kecskemét szecessziós emlékeinek megtekintése céljából Budapest-Zugló vasútállomásra induló szakmai kirándulást szervez. Az érdeklődők az alábbi email címen jelentkezhetnek: [mmate.liptak@gmail.com](mailto:mmate.liptak@gmail.com).

Millisits Máté művészettörténész, művelődéstörténész

## Jeles évfordulók

**Schikedanz Albert halálának 100. évfordulója** alkalmából a **Nemzeti Örökség Intézete** szervezett megemlékezést július 10-én a Fiumei úti temetőben. Köszöntőt mondott Zoboki Gábor DLA habil, Ybl-és Pro Architectura-díjas építész, és dr. Baán László, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója emlékbeszédét tartott.

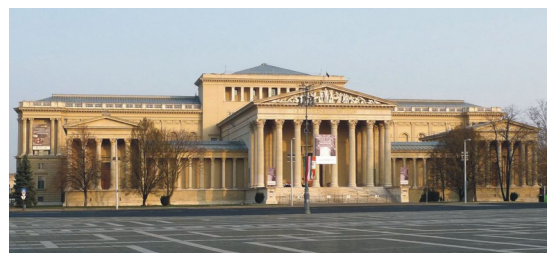
Az építész-festőművész **1846. október 14-én született** Biala városában és **1915. július 15-én halt meg Budapesten**. Gyermekkorát anyai nagyszüleinél Késmárkon töltötte, de 1850-ben visszaköltöztek Galiciába. Alsó- és középfokú iskolát itt végezte. Apja földbirtokos és borkereskedő volt. A karlsruhei Politechnische Schulében vegyészetet, később Bécsben építészetet és festészetet tanult. 1868-tól Pestre jött ahol Szkalnitzky Antal, majd tíz évig Ybl Miklós neves építészek irodájában dolgozott.



Részt vett az *Operaház, a Bazilika, a Földtani Intézet pályázatán*. Megnyerte a **Batthyány-mauzóleum** tervpályázatot a Kerepesi úti temetőben. (Jelenleg sírja is annak közelében van a 20-as parcellában.) 1880-tól tanított, 1884-1901-ig a Magyar Királyi Iparművészeti Tanoda építészeti rajz- és alaktanára volt. 1893-tól 1903-ig Herczog Fülöp építésszel (1860 Bécs-1925 Budapest) társult, ekkor készültek legfontosabb épületei. Aktívan részt vett a *Millenniumi kiállítás történelmi főcsoport-épületekre* kiírt pályázaton. 1895-ben *Wekerle Sándor* (1848-1921) miniszterelnök őt bízta meg Zala György szobrásszal együtt, hogy elkészítsék az Ezredéves emlékműt. Erre 5 évet szántak, de végső átadására 34 év múlva került sor. Az 1896-ra elkészült **Múcsarnok** Budapest legnagyobb kiállítótere, 111 m hosszú és 51 m széles. A háromhajós, bazilikás elrendezésű, korai olasz reneszánsz főhomlokzatú, földszintes épület kiugró 6 oszlopos portikusszal és timpanonnal zárul. A hosszan elnyúló nyerstégla épületet színes kerámia fríz díszíti. Az építőmester Havel Lipót és Hauszmann Sándor kőfaragómester voltak. A fagyálló pirogránit díszek a Zsolnay-gyár munkái. A timpanon mozaikképe Haranghy Jenő kartonjai alapján készült, míg a freskófrízek Deák Ébner Lajos művész munkája. A II. világháborús épület okozta épületkárokat Borsos László, a képeket Medveczky Jenő állította helyre.

(Schikedanz a kevés pénzből (300 ezer Ft) is gyönyörű, épületet emelt, a korabeli újságok dicsérték munkáját. Az épületet 1896. május 4-én maga a király avatta fel, a tervező neve a meghívón nem szerepelt. A Múcsarnokot kezdettől a legrangosabb épületeink között tartották számon. Itt ravatalozták fel a kor nagy művészeit, 1900-ban Munkácsy Mihályt, 1904-ben Lotz Károlyt, 1914-ben Lechner Ödönt és Spányi Bélát.

1898-ban kiírták a **Szépművészeti Múzeum** pályázatát is. 9 pályamű érkezett be. Ő ugyan második lett, mégis megkapta a megbízást, mert Petz Samu I. díjas terve az Aréna út (Dózsa György út) felé nézett, míg Schikedanz a Múcsarnokkal szembe helyezte az épületet, ezzel megteremtette a tér harmóniáját. A helyén állt, a Feszty-körképet tartalmazó rotundát lebontották. 1900-tól



kezdődött a munka. A 19. század második felében virágzott historizáló stílusban készült épületet **1906. december 1-én Ferenc József avatta fel**, 5-én pedig megnyílt a múzeum. Az előépítmény neoklasszicista, a magasabb képtársárny neoreneszánsz. Az előreugró nyitott oszlopcsarnokhoz, 24 széles lépcső vezet fel. A portikuszt elől nyolc, mögöttük négy kannelurás (vájatos) oszlop tartja. A timpanonban sokalakos dombormű, antik jelenettel, (Zeusz templom egyik szoborcsoportjának gipszmásolata, kentaurusok és lapithák harca.) oldalszárnyain hatoszlopos, timpanonos rizalittal. Ezeket mindkét oldalon tíz-tíz oszlopos összekötő tagozat csatolja a középső részhez. A belső nagy terem is antik ízlésű oszlopokkal és díszítésekkel rendelkezik. Az épület 10300 négyzetméter alapterülettel valósult meg. Az építőmester Majorossy Géza volt. Az épület dekoratív festését az építőbizottság ellenőrzése mellett a tervezők Schikedanz és Herczog végezték, sok és részletes festésterv elkészítése után. Lotz festette volna ki a reneszánsz terem felső boltíveit, de elhunyt. Ezért, ezzel a munkával is Őket bízták meg. (Kovács József főiskolai tanár a 16 művész képmását festette meg. Az építésre 3

millió 200 ezer forintot hagytak jóvá, ebből 2 millió Ft-ot az állomány bővítésére, 1,2 millió Ft-ot az építkezésre fordíthattak.)

A benne lévő műtárgyak száma több mint százezer, egész Európa képzőművészetét reprezentálja. Igen gazdag a spanyol, olasz, németalföldi képanyag. Ide kerültek például Jankovich Miklós és Pyrker János egri érsek gyűjteményei, majd az Esterházy-gyűjtemény is (637 kép, és több ezer metszet stb.), ami előtte az MTA épületében lévő Országos Képtárhoz tartozott.

**A két, íves hajlítású kolonnád 1905-re készült el.** Schikedanz Albert ezt is Herczog Fülöp közreműködésével tervezte. A két oszlopcsarnok közt 20 m a távolság, 25 m a mélységük, magasságuk 13 m, a szélességük 85 m. Több előképe is volt, pl. a Brandenburgi kapu. Az emlékmű mindkét oldalán 7-7 uralkodó bronzszobrát helyezték el. A 2,8 m magas alkotások többségét a kor historizáló ízlésének legkiválóbb szobrásza, Zala György készítette. A szobrok az angyalföldi Beschorner öntödében készültek. (Később a Habsburgokat neves magyar történelmi alakjainkra cserélték.) A kolonnád tetején, a belső oldalán a Háború és Béke diadalmas szekerei állnak, a külső oldalakon a Munka és a Jólét, valamint a Tudás és Dicsőség kompozíciója látható. *A Háború kocsija ágaskodó lovakkal* c. alkotással Zala György elnyerte a Műcsarnok nagy Társulati díját.

Az **oszlop** 30,35 m magas, (ehhez a talpazatot is emelni kellett) erre helyezték el 36 m magasán Zala 4,8 m-es Gábriel angyal szobrát, ami 1897-ben Gladenbach bronzöntödéjében készült el. 1900-ban Párizsban a vilákiállítás Grand Prix-t nyert. Egyik kinyújtott kezében a korona, másikban kettős keresztet tart. Az oszlop fejezete kompozit. A szélnyomás miatt az oszlop anyagát, a sóskúti mészkövet le kellett cserélni erősebb, tömörebb harashti kőre. **Avatásra 1901. okt. 24-én került sor.**

(A 19. században a múzeumok, és a diadalívek Európa számos fővárosában sorra megépültek, pl.: Londonban a Wellington diadalív, Párizsban az Arc de Triumph. Ezeket lehetett a tervezőknek példaképeknek tekinteni.)

Az oszlop előtt áll **Árpád vezér 4,7 m magas bronz szobra** (1912) és körbeveszik a honfoglaló vezérek később elkészült lovas szobrai. Az avatás végül 1929-ben történt meg.

A Millenniumi emlékmű építészeti munkái Schikedanz Albert részéről 1905-re befejeződtek. A teret 1932-től nevezik Hősök terének. Schikedanz Albert Millenniumi épületegyüttese fővárosunk legszebb, legharmonikusabb közttere, Budapest és Magyarország egyik szimbóluma, méltán **a Világörökség része.**

### **Schikedanz egyéb munkái:**

Batthyány Lajos-mauzóleuma a Fiumei úti temetőben volt az első figyelmet keltő munkája (1871). A mártír miniszterelnök koporsóját a ferencesek kriptájából szállították át június 9-én végső nyughelyére. **Schikedanz** saját síremléke, a Batthyány-mauzóleum közelében (20/1-18) található, Moiret Ödön szobrász munkája.

(Moiret Ödön (1883 Budapest-1966 Bécs): Bécsben szobor és éremművészetet tanult. 1907-ben a gödöllői művésztelepen alkotott. Az egyetemen a szobor tanszék professzora volt. Köztéri szobrai itthon, pl.: Székesfehérváron és európai városokban: Bécs, Berlin, Hannover is láthatjuk.)

Arany János költőnk emlékművének talpazata a Múzeum kertben (1893). Szobrász Stróbl Alajos.

Deák Ferenc a haza bölcse, szobrának talpazata a Széchenyi téren (1887). A szobrász Huszár Adolf.

Bajza u. 14. alatti villaépület (1906), és műtermes ház a II. ker. Nyúl u. 16. sz. alatt.

A 100 esztendeje távozott **Schikedanz Albert** a Millennium idején Magyarország legszebb, leghíresebb terét, épületegyüttesét alkotta meg, mely napjainkig (politikai viharokon keresztül) szinte változatlan formában maradt fenn, és a világ szemében is fontos kulturális jelképe az ország fővárosának.

(A fotókat dr. Horváth Péterné és Horváth Zoltán készítette.)

dr. Horváth Péterné

## A Budapesti Városvédő Egyesület csoportjainak találkozói, programjai

### *XII. kerületi csoport*

A XII, kerületi csoport minden hónap utolsó szerdáján 16 órától tartja összejöveteleit a Hegyvidék Galériában (XII., Városmajor u.16.). Csoportvezető: Beöthy Mária.

### *A XIII. kerületi csoport programjai*

2015. szeptember 15. 10 óra: Séta a Vizafogó lakótelep köztérmegeújítási nívódíjas közparkjában.  
Vezeti: Seressné Döller Márta.

2015. október 20. 10 óra: Látogatás a Vajdahunyad várban. A program vezetője: Seressné Döller Márta.

2015. november 17. 10 óra: Baumhorn Lipót zsinagóga-építő munkássága a XIII. kerületben.  
Előadó: Millisits Máté művészettörténész.

Az előadás és a gyülekezések helyszíne: Budapest, XIII. Váci út 50. Bejárat az utcáról a CIVILEK HÁZA feliratú ajtónál.

### *A Pesterzsébeti Városvédő Csoport programjai*

2015. szeptember 20. (vasárnap) 10 óra, Kulturális Örökség Napjai

Gyülekezés helye: Pesterzsébeti Házasságkötő parkolója (1201 Budapest, Kossuth Lajos tér 1.)

Találkozó helyszíne: 1203 Budapest, Vízisport utca 10-18.

A rendezvény címe: Az új csónakház bemutatása

A rendezvény szervezője: Óváry Gábor csoportvezető

2015. szeptember 29. (kedd) 17 óra

Helyszín: Csili Művelődési Központ Vízvári László Terem („B” épület)

Az előadás címe: Séta a „Kosuti”-ban és környékén

Előadó: Ettvel Zoltán, a Budapesti Városvédő Egyesület pesterzsébeti csoport küldötte

2015. október 27. (kedd) 17 óra

Helyszín: Csili Művelődési Központ Vízvári László Terem („B” épület)

Az előadás címe: Délpesti települések történelmének kapcsolódása Pesterzsébethez

Előadó: Ettvel Zoltán, a Budapesti Városvédő Egyesület pesterzsébeti csoport küldötte

2015. november hónapban a Pesterzsébeti Városvédő Csoport összejövetelt nem tart.

### *Promontor-Tétény munkacsoport*

Szeptember hónapban külön összejövetelt nem tartunk! Október 19-én (hétfő) és november 16-án (hétfő) 17 órától találkozunk a Klauzál Gábor Művelődési Házban.

### *Fotós csoport*

A fotós csoport minden hónap harmadik keddjén tartja összejöveteleit a BVE irodájában (XII., Szoboszlai utca 2-4.)

### *A Csendvédelmi és Városgondozási Bizottság soron következő ülései*

Közös előkészület és részvétel a JTR-CSVB tudományos ülésén (2015. október 18, du. 4h, 1117 Budapest, Magyar Tudósok útja 3.) Téma: Fejlődési útvonal és eredmények.

Találkozók: minden hónap 3. szerdáján, tehát szept.16-án, október 15-én és november 18-án, du.4h-kor Bizottsági Ülés, a BVE telephelyén.

*A programváltozás jogát partnereink és egyesületünk is fenntartja!*

Telefon: 20-372-4424

OTP 11705008-20092737-00000000

Adószám: 19729224-1-43

e-mail: [budapesti@varosvedo.hu](mailto:budapesti@varosvedo.hu)

honlap: [www.varosvedo.hu](http://www.varosvedo.hu)

Összeállította: Farkas Gabriella

A kiadásért felel: Ráday Mihály